

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Bouryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1937 Född år _____ i _____

Uppteckningen rör Julabrev

Julabrev i Väckelsånga socken s 1.
Den prydda julstugan " 7.

Julabrev i Väckelsångs socken.

I mitten av 1800-talet voro bildark
i färg och svarttryck allmänt förekom-
mande i hemmen i Väckelsångs socken.
Benämningen "kistebrev" på dessa bildark
är ej känd, de kallades av de gamla för
"julabrev", med äldre uttal: "julabräiv".
I en del äldre hem har man vid julhög-
tiden haft julabrev uppsatta på väggarna
ännu fram mot slutet av 1800-talet.

I Boaryds by har julabrev spårats i
tre gårdar. Uppvecklarens mormor, Johan
Johansson, ägde tolv stycken julabrev.
Uppvecklaren minnes, huru han som
litet pojke fick följa med mormor
upp på vinden för att titta på de
granna "gubbarna". De lågo i en gam-
mal kista, ihoprullade allesammans i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1.

en rulle med band om. Men de voro aldrig uppsatta på vägg, det upptecknaren kan minnas. Men längre tillbaka hade man haft dem uppe vid jul.

På dessa Johan Johanssons julabrev voro å en del tryckta bibliska motiv, andra hade allegoriska bilder och en tredje sort historiska porträtt. De bibliska och allegoriska breven voro färglagda. Det var de tre primära färgarna, rött, gult och blått samt sekundärfärgen grönt. De historiska julabreven voro i svarttryck, liksom de kolteckning. Av dessa julabrev finnes tre stycken fräsiga exemplar i upptecknarens samling av gamla allmogeföremål och fornsaker. Öst av dessa är bibliskt.

5194

det visar "Israels barn i fångenskapen i Babelon". Under ett stort träd är en grupp samlad. I trädet har man hängd upp sina harpor, men en kvinna sitter med en harpa mot knät. Några står och samtala med varandra, och de har begrundande, sorgsna ansiktsdrag. I bakgrunden ses en stad och några palmträd. Titeln på julabrevet är tryckt med äldre domliga bokstäver, men något ärtal eller tryckort finns ej, är möjligen bokrivet.

Det annat färglagt julabrev skall föreställa "Hösten". Det är en kvinna som äter på ett äpple. Hennes klädsel är: vitt linne synligt vid halsen, blå kofta samt röd och gulrandig kjol eller förklä.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

5194

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

Hon är omgiven av olika slags frukter.
På bröstet har hon fästade två rosor
och i håret några frukter och gröna
blad. I bakgrunden synes några träd
i gult och grönt. I vänstra kanten är
det märkt N: 13 och till höger står
det Neu Pupp - - risten är bortrivet,
troligen var det väl tryckkortet.

På detta julbrev är under namnet
Hösten en vers:

Nu visnar kvar ros, nu gulnar kvar blad
Der stormiga hösten synes komma.

Ren flykt har den somar, då man var så glad.

Ack! nu dör ju bort kvarje - - -

ellen glad dig åt höst - - -

Tids nog kommer sommaren - - -

De sista rimman äro bortrivna.

Öfö annat nu förkommet jula brev
företållde "Vären". Det var en ung
kvinna omgiven av blomster. Även å
dessa brev var en vers.

Det tredje jula brevet, som uppteck-
naren har, är historiskt. De historiska
jula breven i svarttrykt visade svenska
regenter med sina rådgivare. Det här
brevet är Drottning Kristinas. Överst
är drottningen och därunder — — — Thott,
M. G. de la Gardie och H. C. Konigsmark.
Det första och delvis andra ^{namnen} äro bort-
rivna. Någon tryckort har tydligen ej varit
angiven å de här breven. Dessa jula brev i
svart med porträtt voro nog yngre
än de färglagda, det visar de yngre
bokstavs typer, som finnes å dem i samman.

ett annat ställe, där man haft många julbrev, var hos Hans Karlsson i Boaryd Morregård. Rymptecknaren såg dem själv som liten pojke, då de vid ren jul i början av 1900-talet voro uppsatta i den pyntade julstugan där. Ett av dessa brev fastade sig i minnet på pojken. Det föreställde "Abraham offerar Isak". Den långskäggige Abraham höll sin långa kniv över den lille Isak, men bakom synes ängelen, som höll Abrahams hand tillbaka. I bakgrunden hade ren bagge med mycket krokiga horn fastnat i en buske.

ett annat julbrev på det stället visade "Adam och Eva i Paradiset". Och på ett tredje fanns alla Jakobs söners avbildade, med deras namn utskatta.

Där fanns många andra julabrev, men vad de föreställde har fallit ur minnet. De voro alla färglagda. Julbrevet i Norregård äro nu bortkomna eller förstörda.

Det tredje stället i Boaryds by, där man vid jul brukade fästa upp julabrev, var hos Anders Håkansson i Skallangården. Där lär man ha haft de allra mesta, men dessa förstördes redan på 1800-talet.

Den prydda julstugan.

Julaftons middag, innan det "ringde hälat" kl. 12, skulle julstugan vara pryntad och i ordning. Längst fram i stugan hade den stora vita juladuken fästats upp i taket emellan de båda sparråkansrängarna. På väggarna voro julabrev eller bonader, där ^{2 mass} gäddorna hade.

Att fästa upp juladuken och jula breven brukade man kalla, att "ganna upp julen". Julabreven, som aldrig förekommo inramade, kan nog betraktas som resättare för bonaderna.

Det såg festligt ut i en sådan gammaldags julstuga, ty det bröt så mycket mot vad man var van vid att se i vardagslag. Från juladuken i taket nedhängde äpplen och pappersblommor voro fästade vid dukens kanter. I mitten av duken över det stora julbordet hängde "julakronan", som kunde vara av halm, trä eller stålträd överklädd med grant papper. På julbordet stod "julaträet". Det var gjort av trä och stålträd samt försedt med pappersblommor.

och kransar av kruvat och klippt färgat papper. I grenarna sattes små fåglar, som voro snidade i furubark med påklistrat papper i lysande färger. På jultbordet stod också "äppelträet". Det var vanligen en svarvad träställning med långa spetsade sprötar eller spetar, på vilka man satte äpplen. På det dukade jultbordet var också "julaköja" med olika sorters bröd och kakor, skådebröd som skulle ligga kvar på bordet över hela julen till "Ljunnada Knut", då man "körde julen ut". Julbrevet och all den övriga grannlåten plockades då ner och gömdes undan i kistor eller skåp, för att lagas fram vid nästa jul.